

— 2 — Budapest, 1914. november hó 22. — 3 —

Krónika.

Krausz és Fischer.

— nov. 20.

A cikk fölét irt három szó úgy hangzik, mint egy norinbergi portékát, vagy rumburgi vásznat áruló üzlet czégére, mint egy Szomaházy-novella czime, a melynek hősei a Bálvány-utczában születnek, Herz Rezső Rafael-nél ebédelnek, az Uporban uzsonnáznak, börze-élczetek mesélnek, Gobineauról beszélnek, de az ultimóra gondolnak, szerződéses alapon házasodnak, még mindig az ügyvédekben látják a legjobb vót ; akik minden árat sokalnak, és akiknek a konflis a fejükhöz vágja a pénzt, akik a költőket és művészeket halálos ellenségüknek tekintik, és akiknek az unokái mégis a Kékgolyó-utczában halnak meg. A köztudat könnyen és simán engedelmeskedik e három szónak ; nyomukban belelátunk a szürke emberek tuczatéletébe, az obligát mahagóni, vagy Louis XVI.-szalónba, az ó-német ebédlőbe, a forgácsszagu irodába, ahol a Krausz és Fischer édesapja éppen úgy álldogált a magas, zöldposztós író-pultus előtt, mint ma a fiaik ; látjuk a tollkalapos, ékszeres, Beregiért rajongó aszszonyokat, amint lorgnonnal az orruk előtt ülnek a Gerbeaudban, és látjuk a Lipótváros régies utcáit, az udvarokon tolongó füleszsákokat, halljuk a Bazilika órájának biztos ütését, a tangó furcsa ritmusát, érezzük a gyorsan szerzett pénz illatát, és soha nem jut eszünkbe, hogy talán ez a két szó, Fischer és Krausz, más gondolatképeket is válthatna ki belőlünk. Igen, ez így van ; a legokosabb ember is önkénytelenül a rabja egy szónak, egy hangtani fogalomnak ; ha egy kicsit törné rajta a fejét, belátná, hogy

mindez ostobaság, előítélet, a fül valami furcsa korrupciója, de — az ember nem törí rajta a fejét. »A megszokás oly pótolék, mit boldogsáért ad az ég«, mondják az Anyégin Eugénben, és miért ne szokhatnók meg, hogy a szó mögött kész fogalmak la ppangjanak, holott már az első elemiben erre tanítottak a beszéd- és értelem-tani órákban ?

De : nemcsak az exponált Krausz és Fischer névnek van meg a maga fátuma, egy csomó más, szelidebb kiadásu, de éppen olyan közkeletű vezetéknev is, szinte

AZ ERZSÉBET-EMLEK AZ AKADÉMIA ELŐCSARNOKÁBAN.

Holló Barnabás reliefje.

önmagától, tiltakozás nélkül süpped bele ebbe a kommunis ködbe, amelyet főntebb megrajzoltunk, s amely a tuczat szóban találja meg a maga matematikai ellenértékét. A Schmidt, a Mayer, a Schneider, a Müller, a Hermann, vagy azok magyar kiadása, mind oly nevek, amelyekkel az ember nem lehet Napoleon, de sőt talán a Nemzeti Színház tagja sem. Akármily ostoba dolog is legyen: a névből kiáradó általánosság preokkupál, az átlag árnyékát veti előre; az angolok évszázadok óta mindig finom neveket adtak a versenylovaiknak, mert elképzelhetetlennek tartották, hogy egy telivér, amely a Hagyma, vagy a Sárkefe névre hallgat, megnyerhesse az epsomi derbyt. Mi, novellairók érezzük a legjobban, milyen nehéz a hőseinknek megfelelő nevet adnunk, és a nagy Puskin joggal dicsekedhetett el vele, hogy Tatjánának merete keresztelni a hősnőjét, mert ez a név az oroszban éppen olyan paraszti név, mint nálunk a Marcsa, vagy az Erzsók. Tessék elképzelni, hogy Magyarországon a függetlenségi és 48-as párt vezérét Fischer Jakabnak, vagy Meyer Mórnak hívják!

Mondom: mindez kétségbeejtő ostobaság, hangtani abszolutizmus, a külsőség túltengése, de azért maga a tény itt van előttünk, nem lehet letagadni a létezését, a jelentőségét, amely nem más, mint a középosztálynak, a szürke rendnek, az élet közkatonáinak valami furcsa, hallgatolagos és czéltalan lenézése. A nagyvilágot egyszerűen nem érdekli a Fischerek és Krauszok sorsa, a lateinerség egyeteme, a Schmidtek, Schneiderek, Meyerek sima élete, az átlag-tevékenysége, lelke, szomorúsága, vagy öröme, győzelme, avagy bukása. Ahogy a könyvkereskedőknél azok a munkák fogynak a legjobban, amelyeknek a czime és borítólapja sokat ígér, az életben is elsősorban azok felé a emberek felé nyulunk a legszívesebben, akiknek a nevz világít, akiknek a vignettája jelzi, hogy sorsuk nemeaz élet ország-utján folyik le.

Mert alapjában ilyen kicsi a halandó, ilyen könnyű dolog madárlépet készíteni. A tömeget mindig az egyesek érdekelték, és Carlyle, aki pedig beretva-éles elme volt, mint untig tudjuk, szintén odatévedt, hogy a világhistóriát nem tartotta egyébnek, mint néhány nagy ember életrajzának; a Fischerek és Krauszok őt sem vonzották. Mit várjunk akkor azoktól, akik maguk is Fischerek, meg Krauszok, vagyis átlagok? Miért találják meg éppen ők mindenben a törhetetlen és szent emberit, ami a legnagyobb téma volt és marad örökké, miért emancipálják ők a hétköznapot; a tuczatot, a szürkeséget?

Ember ezeken a naiv és mégis borzalmas szabályokon változtatni aligha tud; szerencse, hogy a sors néha beleavatkozik a mesterségünkbe és a véletlennel helyreállítja azt, amit a tudatosság elvetett. Mert, mintha a sors a közelmúltban egyszerre fölfricskáta volna ezt a nagy kártyavárat, ezt a matrikuláris tragikomédiát, az értékelésnek ezt a furcsa korszakát, és irgalmatlanul belevilágított volna szövétnékel a czim- és lakjegyzékbe, — mit látunk? A háboru tüzes méhéből egymásután bontakoznak ki a szürke nevek, amelyeket Toldy Pista, vagy Dobsa Lajos bizonyára nem mert volna

a szalón-hőseinek adni, de amelyek játszva vesznek be erősségeket, sülyesztenek el büszke csatahajókat, röpülik át a vassal és vízzel körülvelt várakat, az oceánok mélységeinek borzalmát, érdemelnek ki büszke vaskeresztek, vagy alázatos fakeresztek. A hősök névsora tele van Müllerekkel, Schmidtekkkel, Herdlicskákkal, Csizmanekkel, Hajagosokkal, Vokurkákkal, Kolompérokkel, tele van katalógusi szürkeséggel, és ma talán a legnépszerűbb két név köztük a boszniai Krausz »apánké« és a kárpáti hős Fischer ezredesé.

Tulzás volna azt hinni, hogy ez csupán a szónak az emancipációja. Nemcsak arról van szó, hogy egy csomó átlag-név küzdötte fel magát az első sorba, itt egy egész osztály avanszált, egy új generáció bontakozott ki a köd egyenlőségéből, az életnek egy új rendje állt a szemünk elé; a csukasziñü emberek éppen úgy legyőzték a csillogó vignettákat, mint a káki-ruha a pléhvértet és a fehér köpönyeget. Az ország támaszait ma már nemcsak a gótai almanachban, hanem a telefonkönyvnek azokon az oldalain is meg szabad keresnünk, ahol egy név addig ismétlődik, míg egy egész lapot tölt be. A középosztály, az a bizonyos középosztály, amelyet százszor ítéltünk halálra; föltámadt és megmutatta, hogy nemcsak az átlagtermékeit, de a vitézeit is tuczat-számra tudja piacra dobni.

A háborunak bizonyára ez az egyik legérdekesebb és legszentebb tanulsága, nem bánom, mondjuk: evolúciója. A történelemnek legizgalmasabb perczei azok, mikor a háttérből új rendek bontakoznak ki, ha új fogalmak, új helyzetek keletkeznek, hogy évszázados alapot adjanak a jövőnek. A históriának ez az igazi cselekvénye; és a história mégis csak a legszebb regény a világon. Hogy pedig mily kevésbé értettük meg a lüktetését, a lelkét, az mutatja, hogy máig sejtelmünk sem volt a Krauszokról, meg a Fischerekről; évszázadok előtt csináltuk meg a kataszterüket, és azóta sem tartottuk szükségesnek változtatni rajta. Óriások jártak köztünk, és mi nem hallottuk a lépéseik rengését, a mellük erős lélekzetét, nem láttuk az izmaik aczélát. A kor belseje megváltozott, átalakult, de mi gyanútlanul sétáltunk körülötte; senkise tudta, hogy három lépésre tőle egy békés és mégis nagy forradalom döntő jelenetei játszódtak le.

Most hirtelen megváltozott a szinpad és a darabnak, amelyet rajta játszanak, ez a furcsa czime: »A parvenü diadala«. A szereplők még csak félig látszanak, könnyű lepellel takarja el őket az ágyufüst, hangjukat tuhársogja a kézfegyverek kattogása. De ha majd a szinpad kitisztul, a közönség álmélkodva fog a dobogóra nézni. A berber csatamének, a pikkelyes mellvérték, a selyemkabátos heroldok, a gyémántos forogók, a párducz kacagányok, a félelmetes állatokkal telihimzett czimerek eltűntek; helyettük egy tuczat szürke ember áll a világot jelentő deszkákon, és nyugodt hangon, ahogy azelőtt az üzleti leveleit diktálta, vagy az esti jelentését a telefonba mondta, így szól:

»Rendületlenül! Csukaszürkéék — előre!«

Syrion.

Elesett katona fölött.

Átlótt szivedre teszem a szemem
És széttolom a könnyek függönyét.
Szived ablaka panoráma lett,
Boldog zsidbadás üdvé szállt föléd.

Elmaradt a nyári napsütés,
A sóhajtás őszi reggelen.
Elmaradt a kenyér illata,
Összenézés meghitt melegen.
Elmaradt az esti álmódás,
Hulló csillagok nyomán a fény.
Elmaradt a hajszálok dere,
Talált percz az évek fenekén.
Elmaradt a karácsonyi csend,
A hó, amint hull-hull vastagon.
Elmaradt a kályha melege,
Házi-áldás hófehér falon.
Elmaradt az erdősutogás,
Kerti karón fényes diszgolyó.
Elmaradt a kéklelkű szivar,
Játszó gyerek, kezét csókoló.
Elmaradt a kérdés, ami fáj,
Elbámulás sárga lombokon.
Elmaradt a néma dudolás,
Órahuzás, ha zeng a torony.
Elmaradt a boldog unalom,
Orvossággal telt ezüstkanál.
Elmaradt az ágyban felülés,
A félelem, mely sziven talál.
Elmaradt a sok-sok köszönés,
Emberek és halvány neveik.
... Cserép, mit az élet drótja tart,
S ami fölsir, mikor szétesik.

Falu Tamás.

A fehérlábu Gaálné.

Irta: KRÚDY GYULA.

Szurdokon, ahol hajdanában annyi Gaál lakott, hogy nem is volt másnak becsülete, csak Gaál-fajtának, élt valamikor egy kedves menyecske, akit még öregasszonykorában is azzal különböztettek meg a többtől, hogy »fehérlábu Gaálné«-nak hívták. A szurdoki Gaálok nagy nemzetsége azóta szétszóródott, mint a pelyva a szélben. Mindenhová jutott Gaál az országban, — »kovásznak a nemzet testébe«, mint az otthonmaradottak emlegették. Ám én azt gondolom, hogy azért hagyták el ármalista falvukat, mert egy sápadtarczu, vén banya jött hozzájuk fakó székere: a szegénység. A hies Gaálok, a verekedő Gaálok, az alispánválasztó Gaálok emléke majd elenyészik, mert hiszen hőstetteik följegyzésére kevés volna a Tisza, ha tinta volna a Tisza, — csak a »fehérlábu Gaálné« emléke lebeg még az elmékben és a szivekben: mert, hiába, a nagyszakállu hősök csak a maguk idejében érdeklék az embereket, de egy szép asszonynak fehér lába időtlen-időkéig kíváncsivá tesz. Még a trójai háboru sem Achilles nagy ereje miatt találódott ki, hanem egy csalfa asszony szőke hajáért.

Hát milyen is volt a Gaálné fehér lába? Hisz utóvégre minden asszonynak fehér a lába, mindegyik tud vele babonázni, boszorkányozni; tán a Gaál Erzsi lába se volt olyan nagyon fehér, hogy külön följegyeztessék, csak a hire tette, az a bolondos hir, amely gyakran széppé teszi a rutat is és csunyává

Potiorek táborszernagy.

a gyönyörűt. A Tisza, az alföldi menyecskeknek, lányoknak ez a nagy szépítőszere, fehérre mosta valamennyi szurdoki asszonynak a lábát, orcáját, nemcsak a Gaál Erzsiét: mégis neki lett volna a legfehérebb lába? Hát az volt. Akik azt gondolták, hogy látták valamikor, mind holdkórosok lettek attól a vakító fehérségtől. Pedig sokan vélték látni, mert a menyecske ott szokta mosni egymaga csalánszövésű ingeit a kertjük végében, a Tiszában. Azt nem bizta másra. Persze, csak estefelé merészkedett ki a Tisza-partra, amikor már elaludt a falu és az alpári mosó-asszonyok eltakarodtak a vizparttól. Ott fölgyürte szoknyáját térdig és mosott a selyemlágyaságu vízben. A hold fölébredt a tulsó parton és ezüstjével körülfolyta a Gaálné alakját: ezüstasszony mosott, ezüstfolyóban. A ruháról, amit a vízből kiemelt, folyékony ezüst csurgott le. Éjjeli csónakázók babonásan nézték az éjjeli jelenést, amíg aztán fölcsendült a Gaálné szirénhangja és dalolt, dalolgotott, mert hisz régi mondás, hogy hizelkedni kell a Tiszának, ha azt akarják a mosónők, hogy nagyon fehér legyen a ruhájuk.

Ezeknek az éjjeli mosásoknak hírük terjedt. Utóvégre a szép asszonyokról még akkor is beszélnek, ha nincs róluk mit beszélni. Gaál uram amolyan tunya, álmos fráter volt, akit semmi se hozott ki a nyugal-mából, csupán a névnapok, keresztelők, torok. Gyér szakállát csupán azért növesztette, hogy legyen mit tépegetni, ha az adósságok gondja nagyon ránehezedett, de ezzel aztán vége is volt mindennek; — Gaál uram álmosan szölongatta a feleségét:

— Bolond vagy te Erzsi. Kimosnák a szolgálóid a ruhát. Minek még te magad a vízbe?

Gaál Erzsi hetykén felelt:

— Már pedig az én ingemet nem veszi a kezébe semmiféle durva, szennyes marok. Az anyám is maga mosta, én is magam mosom.

Gaál János csak lustán vonogatta széles vállát. Mit lehet tenni az asszonyok hiusága ellen? Bizony semmit. Jobb belenyugodni abba, amit úgy sem lehet megváltoztatni. Gaálné tovább is járt éjjel a Tisza-

partra és a főrrő nyári esteken bizony fogyatékos volt a ruházata. De hát csak nem moshat selyemköntösben? A sűrű füzes eltakarta, és a szellő, ha árulkodva hajtotta félre a galyakat, Gaálné ijedten kuporodott le a vízbe. Gaál János nevető dörmögése hallatszott:

— Csak én vagyok! Gyere ki a vízből.

A menyecske szégyenlősen felelt:

— Csak menjen szépen vissza. Magának sem kell mindent látni.

Még neki se? Gaál János csóválta a nagy fejét. Hát nem bolondok ezek az asszonyok, hogy úgy titkolóznak? Utóvégre a férj már csak láthatja a felesége ingét? ... Talán így, talán másképpen kerekedett a szégyellős Gaálnénak az a hire, hogy olyan nagyon fehér a lába, amit pedig közlről senki sem látott. Talán éppen azért. Hisz sok asszony nagyon is mutogatja a lábát, mégse jut eszébe senkinek megcsodálni. A szemérmes Gaálnéra pedig az egész világ ráfüggesztette a szemét a lába miatt.

Nőtt, nőtt a Gaálné fehér lábának a hire. Özvegyemberek, meg legények még Szurdokon is voltak, akiknek semmi egyéb dolguk nincs, mint az asszonyok után leskelődni. A füzesben sokszor megcsörrent a haraszt, ha Gaálné a ruhát paskolta, és az öreg Gaál Endre, ez a nyugtalan, száraz, vén ember egyszer majd belefúlladt a Tiszába, hová leskelődés közben pottyant. A vénasszonyok nyelve pedig kerepelt, kerepelt, de hát még ez is csak a Gaálné fehér lábának a híret növelte.

Bolondság, ha Gaálnénak csak a lába lett volna fehér, akkor tán mégse lett volna olyan nevezetes asszony. Fehér volt annak az orcája is, a nyaka is, a válla is. A szeme, az a buzavirágszinű szeme pedig egymagában elég lett volna ahhoz, hogy megbabonázza a férfiakat. Kállay Barnabás, az öreg alispán, arra utaztában fölkiáltott:

— Nem tudom, mit akartok mindig ennek a menyecskének a lábával? Mintha bizony nem volna elegendő neki az a két gömbölyű karja, amivel megölel? De hát csak nem Gaál uramat öleli...

— Ölel biz az mást is. Vagyis csak mást ölel — dörmögött közbe az öreg Gaál Endre, aki szolgabíró volt Szurdokon. Mindig csak szolgabíró. (A régi emberek nem igen szerettek hivatalt változtatni.)

— Ugyan kit? — kérdezte az alispán.

Gaál Endre a szájára tette a kezét. Aztán méltatlankodva kiáltott föl:

— Határtalan az emberi gonoszság! Hirbe hozza a legbecsületesebb asszonyokat!

Kállay Barnabás — hiába, ő is csak ember volt — megpödrötte hófehér bajuszát:

— Ugyan ki volna az a szerencsés kötnivaló? A szolgabíró hunyorított a szemével:

— Farkas uram Gerliczéről mindennap átuszsza a Tiszát. Minden éjjel.

— Hero és Leander esete — bölintott az alispán. — A szerelemben semmi sem gát. Még a Tisza sem. Magam is valamikor...

Igaz volt-e, nem volt-e igaz, ki tudna eligazodni azon a lesütött szemű, szemérmes Gaálnén? Hátha csupán huncutságból süti le a szemét, hogy ki ne olvassa senki se belőle rejtett titkát? Ki tudna belátni a szégyenlős asszonyok szívébe? Hátha éppen akkor, amikor az arcukra tapasztják a tenyerüket, oda-benn a szívből egy kráter lángol? Vagyis, a tapasztalás szerint — mondta a rossz nyelvű vén Gaál Endre — éppen a szemérmes fehérség mindig a legpajkosabb.

A Tisza pedig, ez a nagy darab selyem, amely azért szállott le az égből, hogy benne az asszonyok lemossák könyveiket, vagy orcájuk bűnös pirosságát, tovább is magába szívta a fehér lábú Gaálné ingeinek illatát és körülnyaldosta gömbölyű térdét. Bársony folyásában a zümmögő halk melódiák talán éppen a Gaálné ajkáról fakadtak, vagy talán Gaálné tanulta el a Tiszától azokat a szépen csengő hangokat, amelyek a selyemvízzel kaczerkódó lágy esti szél szárnyán átkeltek a tulsó partra és onnan elhuzogatták a Farkas János uram szívéét. Huzogatták, huzogatták a melódiák, vagy talán a hold is közbenjárt, amely ezüst asszonyt varázsolt esténkint a víz szélére, aki ezüstben mosta ezüst ruháját? Egy este, amikor a lusta Gaál János valami hétnapos lakodalomból hazavetődött, ott lepte a gerliczei Farkast a felesége mellett. Gaál uram puskát ragadott.

— Ilyen becstelenség — hörögte. — Meghaltok rögtön!

Farkas János szép szál ember volt, elébe állott:

— Lőjj le pajtás, ha ez szükséges az egészségedhez. De ha nem szükséges, én szívesen vállalom most már Erzsit.

— Elmész vele? — fordult Gaál uram az asszonyhoz.

— El én — felelt a menyecske.

— Hát menjetek.

Könnyedén, tunyán vállat vonva ejtette ki a szót Gaál János, mintha csak arról lett volna szó, hogy ellicitálják a tavi pusztáját. Akkor se busult jobban: mert minek azon busulni, amit megváltoztatni ugysem lehet? Csak később, mikor egyedül maradt a házában, jutott néha eszébe a felesége. Ugy egy esztendő múlva, amikor már beleunt a sok dinom-dánombá. Ott üdögélt esténkint a füzesek alatt, ahol a menyecske azelőtt a ruháját mosta. A hold most is fölébredt és a víz ellágyult a szellő simogatására, csak hogy nem dalolt senki... Vagy dehogy is dalolt. A nagy csendességben a tulsó partról hallatszott valami lágy asszonyi hang. A hold az ég közepére uszott és a tulparton megjelent az ezüstasszony ezüstholyóban. Gaál Erzsi mosta ott az ingét.

Gaál János estéről-estére nézte a babonás jelenést. A folyó mindenféle bolondságokat sugdosott neki. Be nagy kerítő ez a Tisza! Mintha még fehérebbre mosta volna azóta az Erzsi lábát. Mintha még kívánatosabban csillogna az.

És egy éjjel lopva, csónakon átkelt a vizen Gaál János. Erzsi el sem sikoltotta magát. Ó, a csalfa! Bezzeg nem ijedős most már, mint hajdanában volt. Sőt a vízből is kiszállott fölgüürt szoknyájában és mosolygósán nézte a régi urát.

— Azért jöttem, Erzsi, — mondta Gaál uram — hogy ha visszajönnél...

Erzsi nevetett:

— Hogyne mennék vissza! — rebegette és már ott is ült a régi ura mellett.

A vén füzek mintha halkán susogtak volna valamit, amire a vén folyó locsogva felelt:

— Hallgassatok, vén banyák, hallgassatok...

És lágyan usztatta tovább a csónakot. A hold az ezüstasszonyt átölelte és Gaál János azt mondta:

— Már megnézem, hogy igazán olyan fehér-e a lábad, Erzsi, amilyennek az emberek mondják.

Erzsi csak nevetett:

— Dehogy is. Csak képzelődés... A férfiak képzelődése.

A fehér lábú Gaálné sokszor elment azután az urától, de az mindig visszahozta. De hát nem is ment tovább soha, mint a tulsó partra, ahonnan a fehér lábát láthatták. A szurdoki asszonyok azóta is mosnak a Tisza-parton, de nem igen kerekedik hire a lábuk fehérségének. Néha gondolkozom azon, vajjon csakugyan a Gaálné lábának a fehérsége tette, hogy olyan nagyon czéda volt? Vagy csak a legenda találta ki az egészet, mert hisz a legendának mindig kell valamibe kapaszkodni. Talán nem is jó, ha nagyon fehér lábúak az asszonyok?

Toll és tör.

— nov. 20.

A SZIGORU ELLENŐRÖK, a kurtakocsmi lelkiösmeret — vagy lelkiösmeretlenség — komor ügyészei, akik semmi egyebet nem tudnak, nem tesznek és nem akarnak, mint ellenőrizni, nagy munkában vannak, számonkérő széket tartanak. Mit kérnek számon? Az áldozatokat kérik számon, a hazafiságot kérik számon, az egész háborus *leistungot* kérik számon. Kitől kérik számon? Istenem, hát kitől kérnék számon... a zsidóktól kérik számon. Mert — aszongyák — átlapozzák a veszteséglistákat és nem látnak zsidó neveket; és végignézik az Adakozás rovat haditudósításait és nem látnak zsidó neveket. Persze, s ezt egész fölösleges külön meg is jegyezni, mind a két mérlegük hamis: az is, amit a veszteséglisták alapján, az is, amit az Adakozások alapján állítanak föl. De mi nekik egy kis erkölcsi mérleghamisítás! Jámbor passzió, szolid játék, üzlet, üzlet, üzlet, ami bizonyára nem lehet rossz, ha meg merik csinálni.

SOK A PANASZ. A úgy tesz-vesz, mint hogyha nem is lenne háboru; B úgy vesz-vásárol, mintha nem is lenne háboru; C egészen úgy él, mintha nem is lenne háboru; D úgy végzi a dolgát, mint hogyha nem is lenne háboru. A panasz jóhiszemű, de hogyha egy idegen hallaná, ha hallaná a ránczos szemöldökkel, borus arczczal panaszkodót, rámondaná, hogy te nem panaszkodol, te dicsekszel. Mert mit jelent az, ha A, B, C úgy él, úgy tesz-vesz, úgy vesz-vásárol, mint hogyha nem is lenne háboru; azt jelenti: hogy a háborus ország polgári trénje zavartalanul közlekedik; azt jelenti, hogy az ország életfunkciója nem bénult meg, és a hadsereg mögött egy erős, szilárd, rendületlen polgárság kiapadhatatlan energia-forrása lobog; azt jelenti, hogy maguk a hadi események olyanok, hogy az ország nyugodtan élheti tovább a maga életét. A azért él úgy, mint azelőtt, B nem azért tesz-vesz úgy, mint azelőtt, mert ő úgy akarja, hanem azért, mert *úgy lehet*; ez nem A, B, C büne, haszontalansága, könnyelműsége, hanem a nagy erőpróba sikere, és boldogok lehetünk, hogy azon kesergünk, amin örülni kellene.

A HAZA ZÖRGETETT és a hazának nem lehetett kiüzenni, hogy: pardon, most nem vagyok itthon. Nem is üzenték sehol és a hadikölcsön fényes sikere — úgy látszik — biztosítva van. Aki teheti: mindenki jegyez; itt-ott ugyan komoly smuczigságokat derít föl a nyilvánosság nagy ellenőrző szemlélén, de végre mindenki annyit jegyez, amennyit akar. Ami mégis szemet szur, hogy az inkriminált kölcsön-

jegyzők jó része úgy jegyez, mint hogyha valami hallatlan jótékonyt gyakorolna, és ami még nagyobb baj, úgy gyakorolják a jótékonyt... nos, a maguk módja szerint gyakorolják a jótékonyt. Hogy ezzel szemben azonban a sajtó kritikája ér-e valamit, nem látszik nagyon valószínűnek. Ami lelkiösmeret eddig süket maradt, azt a kritika alarmja se trombitálja föl.

Legenda.

A lövészárkok teli esővízzel

S piros e viz, miként a napkorong

Mely lengyel ormok fenyvesébe tűnik...

Nem lobban ágyu s a gránát se zsong,

Elült a harc s a lövészárkok szélén

Két nyitottszemű vén baka pihen...

Lévi Grodekből s Nagy István Szegedről, —

Géppuska lötte mindkettőt szíven...

A bajonett kihullott hült kezükből

S torniszterükből két kép is kihullt:

A fényképe két szőke kis fiúnak

A vizes árok szélén meglapult...

Kis tincses ficzko egyik bugyogóban,

Okos szeme már-már Talmudba néz,

S a másik egy pufók gatyás fuicska,

Libát őriz már honn a kis vitéz...

S hogy leborul az éj e két halottra

S a tábornüzek mind kialszanak

Két férfi száll le a lövészárokba

Két csodás férfi: egy ifju s egy agg...

Adonai egyik és Jézus a másik

Ők adnak sebre mindig balzsam-irt

És felveszik a két gyermek képmását

Mit már az ég is könnyel telesirt...

És szól az egyik: „Én megyek Grodekke,

A Lévi házát én el nem hagyom...

E kis fiúnak én leszek most apja

És átvezérlem őt minden bajon“...

És szólt a másik: „Én is erre vágyom,

Ezentul én is ott leszek vele“...

Már pirkadt... s az agg elindult Grodekke,

S az ifju Isten meg Szeged fele...

Putnoki Béla.

A történelem margójáról.

Attak után békén heverésznek egymás mellett az elhagyott harcmezőn magyar huszárok, muszka kozákok. A csata itt lezajlott már, jóval túl dühöng a hadak vértől mámoros istene. Kezdenek kászolódni a könnyebb sebe-sültek. Az első pillanatban semmi más nem kell, mint cigaretta s egy korty ital. A vízről le kell mondani, mert sehol épkezláb ember a tájékon, de dohány lehet a zsebekben, a czakkumpakkban. Odaszól az egyik huszár a szomszédjához:

— Hé, pajtás, adj egy cigarettát, nagyon megkivántam.

— Magamnak sincs, pajtás — felel nyögdecselve a szomszéd.

— Czigarettát! — kiáltja most elnyújtott hangon a huszár.

Erre megmozdul egy kozák, a zsebébe nyul és nagynehezen kihuz egy czigarettát, mert ő is megértette a magyar kolléga kívánságát. Odacsuszik aztán a huszárhoz és megkínálja.

— Köszönöm, muszka! — mormog a huszár, rágyujt és a komájához fordul, persze csak úgy a földön csuszva.

— Ugy látom, — mondja — mégis csak mi nyertük meg a csatát, azért fizeti a kozák olyan szívesen a hadisarczot.

*

Kóborlás közben két torniszterre bukkan egy orosz járőr. Az erdőben találták, éhesek is voltak, nosza nyom-

— Értesülesem szerint a visszavonulás teljes rendben ment végbe. Csapataink és tréneink zavartalanul jutottak el a kijelölt helyre. Csak egy csoport menekült pánikszerűen, rémülten visszafelé.

— Kik voltak azok a gyávák? — csattant fel egy öreg ur.

— *A foglyul ejtett oroszok* — fejezte be derüsen a benfentes polgári stratégia.

*

A sánczárkokban a tüzes munka mellett olykor egész nyugodalmas élet folyik. Az egyik hosszabb pauzában egy közhonvéd előveszi a pipáját s szeliden rápipálva, föl-sóhajt:

— Az édesszülém mindég aszonta, ha otthon pipáztam: vigyázz fiam, csak jó messzire kerülj a ház tájékáról

Iskolásleányok kórházi ruhákat készítenek a sebesültek részére.

Bálint J. felvétele.

ban nekiestek a zsákmánynak. Ahogy bontogatják a bornyukat, megakad a szemük egy-egy darab szappanon. Elhasznált fehéreműbe volt bebugyolálva. A muszkák csóválják a fejüket és azzal a fölényvel, amit csak kultúr-ember érezhet a barbárral szemben, neheztelően mondják:

— Micsoda vad emberek! *Hogy bánnak ezek az enni-valóval?*

*

A német nagy vezérkar is, Höfer is jelentette, hogy néhány hét előtt jelentékeny orosz haderők elől vissza kellett vonulni. A Shrapnell-kávéház törzsvendégei alapos kritika alá vették ezt a taktikai mozdulatot. Egyikük, aki eddig állig begombolkozva játszott a beavatottat, megszólalt most:

avval a bűdös pipafüsttel... hej, szép szülőházam, most hát ugyancsak ölég messzire kerültem tőled...

És fujja tovább a füstöt, amely elkeveredik a puskák szapora felhőcskéivel.

*

B. osztályu népfelkelők beszélgetnek maguk között a sorozás eshetőségeiről.

— Mit gondol, bevesznek engem? — kérdezi az egyik, külsőre vajmi kevésbé harcias polgár.

— A poczakjától föltétlenül. Mert azt ugyis ledolgoztatja a káplár a kiképzés alatt.

— Csakhogy ludtálpam van ám, öregem! — vágja ki tromf gyanánt a kövér népfelkelő.

— Nem tesz semmit. A ludtálpukat is besorozzák.

— Pardon, pardon . . . Én mindenesetre lelkes hazafi vagyok, de Petőfi is csak azt mondta: Talpra magyar, nem pedig azt, hogy: Ludtalpra magyar.

*

Olvassák a sánczárókban heverésző alföldi bakák a hazulról küldött ujságot.

— Hallod-e komám, — mondja az egyik — a francziák szerecsenöket küdenek a némötök ellen. E'mmán csak disznóság!

— Nem baj az, komám! Okos a némöt, aztán tudja, hogy ezöket a szerecsenöket écczaka köll támadni.

— Már mér écczaka?

Mednyánszky a csatatéren.

Amikor a hadüzenet megtörtént, Mednyánszkyban is nekipezdült kardforgató őseinek vére, és jelentkezett katonának . . . Hiszen katona volt minden őse, a régi Stiboridák, a Báthoryak, a lendvai Bánffyak, a Révayak, Jakusitsok, Pongráczok, Nádasdyak, Eszterházyak, Szirmayak, a Tarczayak, a Horváth-Stanchichok, — a magyar szabadságharcz első vértanuja, a párducz-kaczagányos gárdista, akit Haynau akasztatott Pozsonyban, az ő nagybátyja, Mednyánszky volt, és Mednyánszky az a pap, aki nagy ezüst keresztjével verte főbe a muszkát, Bem ágyuit védelmezve. Menni akart ő is, katonának. Azt felették neki, hogy köszönik szépen, de ilyen öreg legényt nem használhatnak. Az öreg

Ambulancia.

Bálint J. felvétele.

— Mer écczaka ugyis mindön fekete, hát legalább biztosan a feketébe tanál a golyó.

*

Londonban két dús-gazdag kereskedő arról beszél, meddig kell Angliának állni a harczot.

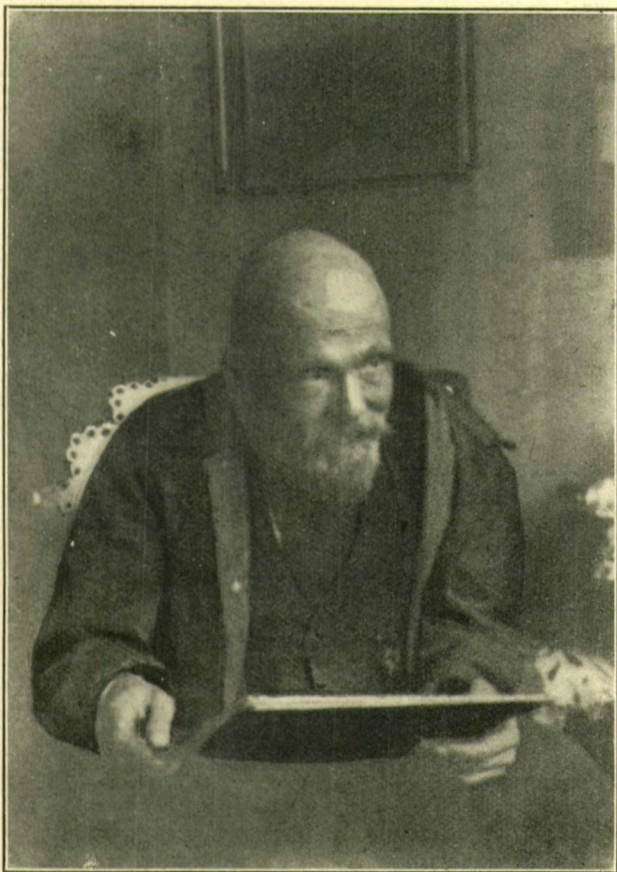
— Amig egészen meg nem törjük Németországot és Vilmos császárt foglyul nem ejtjük — vélekedik az egyik miszter.

— Én más véleményen vagyok. Nekünk még azontul is kell harczolnunk. Igenis, küzdeni fogunk, amig erőnk-ből telik, az utolsó font sterlingig és — az utolsó francziáig.

legény azonban nem tágitott, — ha nem kell katonának, talán elfogadják haditudósítónak: legalább rajzolni, fős-teni engedjék meg neki a magyar dicsőséget! . . . Erre is azt felették, hogy majd nem bírja a strapát az öreg ur! . . . Ő azonban még mindig nem tágitott, s a vége az lett, hogy Tisza István — mert olyan erőszakos ember Tisza István! — rátelefonált a háboruskodókra: Mednyánszky hadd menjen a csatába!

Igy jutott el Mednyánszky az északi harcztérré. Egy csomó papiros, néhány czeruza, az ő elmaradhatatlan esernyője, egy ütött-kopott lóden köpönyeg, kipróbált szalmakalapja, s hogy teljes legyen a hadi felszerelés, egy rozsdás revolvert is szerzett, és elment. Ott sült ki azután, hogy milyen fiatal ember az öreg Mednyánszky!

Olvassuk róla, hogy senki a fáradalmakat, a gyaloglást, a nélkülözést jobban nem bírja, mint ő. Gyalog, kocsin,

B. Mednyánszky László festőművész.

autón száguldozik egyik csataterről a másikra s már repülőgépen is rajzolt. Egy-két vonással lekapja a csatateret, egész ezredek élnek és mozognak papirosán. A tisztek ismerik és tisztelik az elhanyagolt külsejű öreg művészt, de az őrsők bizony gyakran megállítják, kémnek nézik s elszedik rajzait. A jóságosan mosolygó kedves öreg báró ilyenkor is csak mosolyog s várja türelmesen, amíg kiderül, hogy kicsoda. »Ha egy szép szint lát, vagy egy piszkos, régi, szép templomnak a falát, vagy egy őszi, színes ágat, árkot, vagy hegyoldalt: Mednyánszky izgatott lesz, nem akar tovább menni. Egy galicziai faluban látott egy öreg templomot, — ő ott maradt, hogy azt lefesse! Festéke nem volt, csinált magának festéket. Valami öreg láda fenekéről kapart le valami feketét, vízbe áztatott egy kék szoknyát, hogy kék színhez jusson, s szerzett a patikából valami vörös gyógyszert és a világ legszebb akvarelljét füstötte meg ezzel a készséggel a gyönyörű öreg templomról.«

Ez Mednyánszky.

A 60-as évek művészei alapozták meg nálunk is azt, amit már modern magyar művészetnek nevezhetünk; Munkácsy és Zichy voltak az uttörők, akik a régi, kaptafás történelemfestés helyébe erősen realiztikus előadással, a magyar temperamentumnak sokkal megfelelőbb romantikus irányt honosították meg, arra határozottan nemzeti fölfogás bélyegét nyomva. Sejtelmes miszticizmus és erősen, egészségesen lüktető életérzés vegyültek e rendkívül vonzó művészetbe. A kor befolyása alatt azonban nálunk is jelentkezett a tárgyilagos látás (Szinyei-Merse Pál volt az első objektív nálunk) s már a 80-as években a tájkép nálunk is dominálni kezdett. Eleinte még inkább a romantikus tájkép. Következtek a homályos, a sejtelmesen ködös hangulatok is, — nálunk lassan virradt. A francia befolyás azonban mégis csak érvényesült apránként: egyszerűbbnél-egyszerűbb nyilvánulásaiban, mégis csak a mindennapi, a normális világításban megjelenő természetet kezdték ábrázolni művészeink is. Ezt a korszakot élte és küzdötte

végig — küzdve önmagával és az áldatlan viszonyokkal — Mednyánszky is, míg végre följutott oda, ahol ma már vezető mester: a teljes világosságba, a modern tájkép klasszikusan tökéletes festéséhez. Ebben segíti őt teljesen kiforrott, érett művészi készsége, bámulatos műveltsége és élettapasztaltsága, fényes intelligenciája mellett már-már alkonyba hajló kora is.

Hatvan esztendőket kell megérjen az ép ember, hogy ismét ifju tudjon lenni!

Levelet kaptunk a minap, valahonnan a galicziai határról, a művésztől. Ez a levél pompásan jellemzi őt.

»Édes Buli! Nagy köszönettel vettem ma este leveledet, valóságos csoda, hogy soraid idetaláltak. Mi ismét távol bolyongunk a pressequartiertől... A rajzok nagy tömegben készülnek, kissé lassan megy a dolog, mert nagyobb csoportokban járunk és egy a természet előtt készitendő rajzra alig jut 10—12 perc. Ez idő alatt minden lényegeset belé lehet ugyan a vázlatba hozni, de ez a sokszorosításra mégsem alkalmas. Más papirosra kell a dolgot, kissé rendesebben, némi kiegészítésekkel árajzolni. Ezen művelethez egy kis világosság és néhány napi nyugalom kell, ami csak nagyon szörványosan akadt eddigi vándorlásaink közben. Most van egy világos szobám, ha néhány napig innen ki nem zavarnak, sok rajz és akvarell készülhet el. Amint a pressequartierhez visszatérünk, elküldhetem valami módon. Fokozatosan mind szebbet és érdekesebbet látok.

Eleinte a nagy szekértáborok voltak, és a belátatlan hosszúságu szekér- és társzekéroszlopok. Azután később, esténként táborigyűdörgés és most végre maga az ütközet, és pedig a modern ütközet pokoli zenéjével, amely fülsiketítő, kábító és mégis harmonikus.

Egy szerencsés véletlennek köszönhetjük, hogy egészen benne lehettünk, és egy cserjés domb tetejéről, угyszólván rejtett helyről élvezhettük az egész nagyszerű látványt... Szakadatlanul dörögtek a nehéz ütegek, gépfegyverek és sortüzek. A mi ágyuink lövegei szakadatlanul sivitottak a magasban fejük fölött és az átelleni dombokon robbantak föl, megszámlálhatlan kis füstgomolyokat képezve... Távolabb gyalogságunk támadott domboldalakat... Estefelé láttunk sok haldoklót és sebesültet. Két épp előbb kiszenvedett tisztnek elvittük friss leveleit és feladtuk a postára... Azután következett két kém felakasztása. Este lett, de az ágyuzás nem gyöngült, még vagy husz élő katona bizott reánk levelet továbbítás céljából. Csak nehezen határozhattuk el magunkat ezen véres akció színhelye elhagyására. Hipnotikus erővel tartott fogva ez az óriási tusa, úgy vonzott, mint az örvény. De szép volna, ha így végződhetne nekem ez az egész mindenség, minden nagy és kis fájdalomával, bajával... Kézcsókomat a moly-királyné önagyságának, ölel igaz hived az *Öreg Kutya*.«

Malonyay Dezső.

A harmadik Róma.

Irta: CESARE CASTELLI.

(18)

Második rész.

Ida átfeküdt a pamlagra és a következő pillanatban már vitte is két markos kórházi ápoló. Folyosókon vitték keresztül, majd lépcsőkön, s közben mindenütt betegek és ápolónők jöttek velük szembe.

Egy kis szobában hagyták el Idát, ahová a nap az átlátszó függönyökön keresztül vidáman küldte be sugarait. Az ágyat kék takaró fedte, kis asztalkán tükör állott, a fal mellett pedig egy pamlag és több szék.

Mikor Idát letették, még egyszer megkérdezte az orvost, miért hozták a külön szobába. Szívesebben maradt volna lent, a többi beteg asszony között, hogy ne kelljen gondolataival tépelődni. Miért tettek vele kivételt? Hiszen neki pénze sincs, hogy ezt a külön szobát megfizesse.

A doktor megismételte, hogy a dolog az igazgató rendelkezésére történt, különben pedig nem kell attól tartania, hogy egyedül marad, mert beosztottak hozzá egy kedves nővért, aki majd társalogni fog vele. Azután látogatókat is fogadhat.

Magdaléna nővér középkorú nő volt, kifejezéstelen arczczal, amelyet a rózsás szín, az élénken villogó szempár; ajkainak vörös foltja piros almához tett hasonlóvá.

Mikor Ida a nővérral egyedül maradt, megpróbálta kitudni tőle, hogy miért helyezték el így külön.

— Hát nem szebb itt? Ebbe a szobába előkelő hölgyek kerülnek csak, akik olyan figyelmes bánásmódban részesülnek, mintha odahaza volnának.

— Mégis, miért hoztak át ide, mikor ugyanis tudják, hogy a költségeket nem tudom viselni.

— Valaki bizonyára megfizet magáért! Mit tudom én. — Ezt mondta vállvonogatva a nővér, azután kiment, hogy narancsot és kávéval hozzon be. Az orvos meghagyta, hogy kávéval kell adni a betegnek, hogy megerősödjék.

Ida nem tudta kitalálni, ki az, aki órála szomorú helyzetében gondoskodik. Este aztán elmondta a nővér, hogy egy tiszt érdeklődött iránta, s megkérdezte, jól érzi-e magát Ida kisasszony, meg van-e elégedve és miről beszél. A nővér azt hitte, hogy ez a hír megörvendezteti Idát. De csalódott. Mikor Ida megtudta, hogy Alberto az, aki az ő dolga felől rendelkezik, nagy izgalom fogta el és kétségbeesetten tiltakozott.

A következő napon erősebbnek érezte magát és lapozgatni kezdett azokban a könyvekben, amelyeket az igazgató küldött neki. Két nap múlva felkelt és reménykedett benne, hogy a negyedik napon el is hagyhatja a kórházat, ahogy az orvos mondta neki.

Négy óra tájban az ablakhoz ment, hogy egy kicsit élvezze a friss levegőt. Egyszerre kopogtattak az ajtón. Magdaléna kiszólt:

— Ki az?

A következő pillanatban felelet nélkül megnyílt az ajtó és Alberto lépett be rajta, czivilben, kalapja a kezében. A lábbadozó felé közelített.

— Ez az az ur, aki a kisasszony után érdeklődött — mondta a nővér. Ida nagy zavarban volt. A figyelmeségek után, amelyeket Alberto irányában tett, nem mutathatta előtte megvetését.

— Eljöttem, el merem jönni, hogy megnézzem, jól van-e. Örülök, hogy jól megy a dolga... Nagyon, nagyon sajnálom...

— Mindazok után, amik...

— Talán éppen azért. Folytonosan gondoltam magára.

— Szerencsétlenségemre. És mit akar most tőlem?

— Szeretném, ha megbocsátana.

— Mi szüksége van önnek az én bocsánatomra? Sohasem szabad viszontlátunk egymást — felelte Ida s csak nagy ügygyel-bajjal őrizte meg nyugalmát.

— Azt reméltem, kisasszony, hogy elfogadja majd segítségemet.

— Sajnálom, hogy az én kórházi tartózkodásom miatt költségekbe verte magát. A jövőben magam fogok gondoskodni magamról. Kérem szépen, távozzék.

— Miért? Miért hát? — mondta a fiatal ember szomorúan.

— Azt nagyon is jól tudja?

— Hisz nem magamnak és nem a magam nevében kérem. A nagynénem nevében s a tanácsoséban, akik gyakran gondolnak magára, jöttem el, hogy megkérdezzem, nem fogadná-e el a támogatásunkat.

— Nem! Nem! Az lehetetlen! Kérem, hagyjon el.

— Kár! Szerettem volna, ha elfogadja a segítségünket. Támasza és oltalmazója lettem volna.

— Nem akarom — felelte Ida. — Kérem, távozzék.

Alberto még egy pillanatig habozott; de aztán meghajolt és elment. Belátta, hogy ezt a játszmát elvesztette.

Idát nagyon kellemetlenül érintette, hogy Fendiék megtudták tartózkodási helyét és hogy milyen rossz sorban él. Mikor az orvos újra meglátogatta, megkérte, hogy engedje már ki a kórházból. Mikor elhagyta a kórházat, valósággal megkönnyebbült s szinte vidám volt, hogy Alberto így elveszítte a nyomát.

Elhatározta, hogy csak néhány napig veszi igénybe atyja vendégszeretetét, s ha kell, cselédnek is elmegy, csak hogy elhagyhassa Rómát s így megszabaduljon Albertótól.

Tizenegy óra volt, mikor a lakás ajtaján kopogtatt. Paolo, aki álmából ébredt fel, a mámortól rekedten kérdezte:

— Te vagy? Mit akarsz itt?

— Apám! — zokogta Ida — apám?

— Mit akarsz itt? Nem elég bajt okoztál már nekem? Okosnak kell lenni. Nem lehet mindenki előkelő, s ha te akartál volna... te előkelő hölgy lehettél volna...

Hideg borzongás futott végig Idán. A saját atyja illeti szemrehányásokkal, mert tisztességes maradt. De Paolo kiméretlen durvasággal folytatta:

— S most visszajössz ide. Hát mit vársz tőlem? Mit akarsz itt?

Ida görcsös zokogással kapaszkodott apja karjába.

— Elutazom vidékre. Te is velem jössz... Majd meglátod, jó dolgunk lesz.

— Csak menj magad, ha kedved van. Ostoba! Miért nem maradtál abban a házban, amelyben úgy bántak veled, mint egy hercegnővel.

Ida néma kétségbeeséssel hallgatta atyját. Egy szóval sem tudott felelni. Mikor látta, hogy könnyei sem hatják meg, büszkén felemelte a fejét s összeszedve minden erejét, megfordult és elment.

Czéltaianul bolyongott az utcán. Hová menjen? Nem tudta. Minden energiája kimerült és elfogyott, csak végtelen és ijesztő magánosságot érzett. Még tizenegy nap előtt a halálba kíváncskozott s ma megint csak ezt a megoldást látta: de most a félelem sokkal nagyobb, szinte elviselhetetlen volt. Nem volt már senkije. A szerelem is elhalt, mert nem volt semmi reménye arra, hogy valaha is viszontláthassa Mariót. Ugy érezte, hogy a teste túlélte a lelke halálát. Nem maradt meg semmije, csak a teste. Legyen hát azé, aki

kívánja, ha már van valaki, akinek ez a test sokat ér. A könnyei kiapadtak, valami lázas energia irányította lépteit egy cél felé. Hamarosan odaért a Macao kapujához.

— Altieri hadnagy itt van? — kérdezte az őrtálló katonától.

Most már nem remegett, s kék szemében a szilárd elhatározás keménysége csillogott.

— Alberto ur, — mondotta — most eljöttem magához, nincs otthonom és nincs családom. Minden reményemet eltemettem. Most a magáé leszek, — ha akarja.

Alberto egészen megzavarodott. Miféle fordulat változtatta meg Idát e néhány óra alatt? Miért kínálja most azt, amit előbb olyan gőgös büszkeséggel tagadott meg. A szemébe nézett s ott keresett valami magyarázatot, de hirtelen támadt vágyát kissé lehűtötte, hogy édes ígéretek helyett inkább valami nagy gyűlölet villámlott feléje.

Nem kérdezett már semmit. Kocsit hozatott s egy szállodába kísérte el Idát.

Harmadik rész.

ELSŐ FEJEZET.

Alberto a Tiberis balpartján bérelt ki egy gyönyörű kis villát. A házat kert vette körül, fehér, kavicszott utakkal, istállóval, melegházzal és minden egyéb szükséges és hasznos dologgal.

Idának nagyon sok dolgot adott a berendezés. Hol a kertben volt dolga, hol meg a szobákban. Ha Alberto meglátogatta, csak az első, vagy második szobáig bocsátotta be, a többit zárva tartotta, hogy majd akkor lepje meg vele, ha teljesen elkészült. Mikor aztán egymásután készültek el a szobák, Albertónak bőséges alkalmja volt, hogy Ida kitűnő izlését megcsodálja.

Bizonyos azonban, hogy bár közben jó egynéhány nap telt el, Albertónak sehogy sem sikerült a leány bizalmát megnyernie. Övé volt akarat és vágy nélkül, mint valami tárgy, de minden figyelmessége se tudta jobb kedvre hangolni. Végre is arra gondolt, hogy majd talán jobbkedvű lesz, ha vidám társaságba kerül; ezért bemutatta neki bajtársait s azok barátnőivel együtt vidám mulatságokat rendezett. A sok asszony között azontán csak egy volt, aki Ida bizalmát megnyerte. Malpieri asszonynak hívták ezt a hölgyet, aki öreg, bár előkelő férjétől megszökött és a gazdag, fiatal és kedves Sutri herczeggel élt. Alberto nagyon örült, mikor látta, hogy Ida és a mindig jókedvű Malpieri között intim barátság fejlődik.

Clara asszony társasága tényleg jó hatással is volt Idára. Ha új barátnőjével volt együtt, szívesen tréfálgozott és nevetett, érdeklődött az új divat, a színház, a mulatságok iránt. Amint azonban hazahozta, mintha fagyos áradat dermesztette volna meg elevenségét.

Alberto nem tudta, hogy mit tegyen. A kívánságait leste, s boldog volt, ha teljesíthette őket. Elhalmozta ékszerekkel, sőt az ellen sem volt kifogása, mikor Ida kocsit és lovat kívánt. Ida az első lövésnapon akarta felszentelni fogatát, mert biztos volt benne, hogy ezen a napon keltheti vele a legnagyobb feltűnést. A kocsi belsejét lila selyemmel párnáztatta ki, mert ez illetett legjobban új, világos toalettjéhez.

— A »lilaruhás hölgy«-nek hívnak majd — mondotta és meghagyta, hogy a lovak szerszámát ilolya-

val diszitsék s ő maga is csak ezt a virágot akarta viselni.

A nagy napon Ida már hozzáfogott az öltözködéshez, amikor Alberto bekopogtatott a szobája ajtaján. Szerette volna, ha jelen lehet öltözködésénél s esetleg jó tanácsokkal szolgálhat neki.

— Szabad? — kérdezte az ajtóból.

— Nem, még nem. Csak akkor látsz majd, ha teljesen elkészültem. Ma nem neked, hanem Rómának öltözködöm.

Még kétszer kérdezősködött, de mindig ugyanazt a feleletet kapta. Türelmesen várt tehát, míg Ida kijön az öltözőszobájából. Mig ott ült és várakozott, egyszerre Rigamonti lépett a szobába.

— Itt vagyok, — mondotta — látom, hogy te már készen vagy. Hát Ida mit csinál?

— Még öltözködik.

— Várjatok az Isten szerelméért — kiáltotta ki Ida, mikor az idegen hangját meghallotta. — Két perc múlva kész vagyok.

Alberto boszusan hallgatott. Bántotta, hogy Ida úgy bánik vele, mint valami idegennel, akivel nem törődik az ember.

— Itt vagyok, — mondotta Ida és odalépett a két férfi közé.

— Ragyogó! — kiáltotta Rigamonti elragadtatva. — Gyönyörű. Maga olyan, mint az álom: »ibolyaálom«.

— Brávó, — mondotta Ida — megtalálta azt a nevet, amelyet kerestem, kérem, emlegesse sokat a mai versenyen, meglátja, szerencsét hoz nekem.

Albertót most nagyon bántotta Ida vidámsága s becsvágya, amelylyel egész Róma figyelmét magára akarta terelni. Ida Rigamonti karjába kapaszkodott és úgy sietett le a kocsihoz.

— Hogy tetszik a kocsim? — kérdezte Ida.

— Méltó a báj királynőjéhez.

Alberto is odalépett a kocsi felhágójához s valami nyájas szóra várt a szép ajándékért, de a leány alighogy észrevette. Intett a kocsisnak és odaszólt a két férfinak:

— A vizontlátásra azután.

Albertót most már komolyan boszantotta a dolog. Csak nagynehezen fojtotta magába a dühét.

Ida a barátnőjéért ment, aztán együtt kocsiztak végig a Capanella-allén, a versenyter felé. Az emberek csodálkozva fordultak meg a szép kocsi s a benne ülő hölgyek után.

Mikor a versenyterre értek, a rács mögött Rigamonti jött velük szembe.

— Már itt vannak? Ha mindent látni akarnak, akkor álljanak a királyi páholy elé. Ott startolnak a lovak és ott van a cél is.

— Hol van Alberto?

— A klubtribünön. Nagyon sajnálom, hogy oda nem kísérhetem el magukat, de egy megbeszélésem van. A vizontlátásra!

Mikor a kocsi odaért a királyi páholy elé, Clara asszony látszövet a tribün felé irányította.

— Nézd, Ida, ott az urak közt áll Alberto.

Ida meglátta Albertót és vele együtt Vittoria asszonyt. Elsápadt. Mióta Fendiék házat elhagyta, most találkozott vele először. Legszívesebben elrejtőzött volna, hogy ne vegyék észre.

Közben a lovak megjelentek a pályán és már csak a jelet várták, hogy starthoz álljanak.

(Folytatása következik.)

INNEN-ONNAN.

Az Akadémia Erzsébet-táblája. Holló Barnabás faragta fehér márványba azt a reliefet, melyet az Akadémia készítettett Erzsébet királyné emlékére, megörökítvén azt az emlékeztető jelenetet, mikor a királyasszony koszorút tett le és imát mondott az államférfi ravatalánál. Holló Barnabás ezt a feladatot okosan és hatásosan oldotta meg. A nyugodt és mégis étellel teljes reliefkompozíciót Erzsébet királyné alakja dominálja, mögötte egyszerű formákban, de világosan és megkapóan a ravatal, rajta Deák Ferencz fejének érdekes profilvonala. A szobrász leegyszerűsített formákat keresett, mint legmegfelelőbbet annak az érzésnek, amelyet ki kell váltania. A ravatal, a tragikus-végű királyné emléke s ezzel szemben az örvendező lelkeség indulata, amely e történelmi szcénát kíséri, harmónikus és szép formát kapott ebben az izléses és művészi táblában, melynek alkotója becsületos, komoly és értékes munkát végzett. Az Akadémia csarnokának pedig érdemes új dísz van, amely ennek az intézetnek egyik legszebb emlékét örökíti meg.

* * *

Kohner Adolf kórházzvonata. Ebben a rettenetesen nagy küzdelemben, ahol millió meg millió ember a multhatatlan kényszerűség okán kapta hivatásul azt, hogy mások életét veszélyeztesse és pusztítsa, milyen felemelően nagyszerű azoknak osztályrésze, akik közvetlenül vagy közvetve, de mindenképpen eredményesen végzik azt a munkát, amely az elveszendőből meg akarja menteni azt, ami megmenthető. Százerek pusztulásából megmentett tizezrek élete hatalmas diadal, s mindenki, aki e csodálatraméltó mentőmunkálathoz eszközöket ad, épp olyan hős, mint aki az élet-halálharcban veszi ki a maga részét. Kohner Adolf most egy új kórházzvonat felszerelésével adott új eszközöket ennek az életet visszaadásért folytatott küzdelemnek. Egy nagyszerű berendezésű kocsisor száguld végig havas hegyek között s melegre fűtött betegágyaiban ezer meg ezer ember utazik majd a halálból az élet felé. Kohner Adolf az áldott békesség idején mindenkor ott volt, ahol a béke műveinek, a művészet szépségének, vagy az emberszeretnek műveit kellett istápolni és támogatni. Most pedig, e szörnyen és tragikusan megváltozott viszonyokban, e gyönyörű kórházzvonat megalkotásával bebizonyította, hogy nemcsak hű maradt saját magához, de e nagy időkben is megtalálta azt a módot, amely hatásos eszköze és egyben dokumentuma az emberi élet és az emberi munka megbecsülésének. Kohner Adolf a háború viharában sem tett mást, mint amit békében művelt: segítette azt, ami szép és jó: ami az emberért való.

* * *

= **Kölni víz.** Egyes jelek arra vallanak, hogy a francziák németgyűlölete elérte a reimsi székesegyház csucsát. Ez már azért is hasznos, mert utána csak kiengedés, kiengesztelődés következhetik. Most a kölni víz került náluk deresre. A kölni víz, melynek pedig világpolgárságot nyert eau de Cologne neve is van, amely név bizonyára kellemesen hangzik a francia fülnek. De a hazája, születési helye Köln, a negyvenkettes mozsarak egyik emléke. A kölni víz tehát egyik napról a másikra nevet változtatott. Orosz víz lett belőle. Az orosz víz kellemes, illatos, bőrbizsergető. A kölni víztől a francia arc kivérzik, az orosz víztől megenyhül. A minden hájjal, pomádéval megkent fodrászszüzeket most az orosz víz diadalát harsogják világá. Mi, szövetségesek azonban méltó önértet várunk a kölni víztől. Elvárjuk tőle, hogy nevének megfelelően az illatát is szagra változtatja.

♂ **Krupanj, Valjevo, Belgrád.** A fantázia nem tud utána futni az eseményeknek, liheg, zihál s megszegyenülten adja föl a versenyt, ha a diadalmas hadak nyomába ér. Olvas-tuk a Potiorek jelentéseit: Krupanj előtt, Valjevo előtt, Belgrád előtt, pár szó volt minden, száraz, a kimért szavak... a hivatalos jelentésekre redukált világtörténelem, Mi újságnak, nap krónikájának látjuk, az utókor történelemének tanulja. A mi szavunk: a hadvezéreivel vele-élő kortársak lázas, boldog pihegése, a mi elismerésünk: a diadalmon lelkesedés kék kéményfüstje, az utókor... az utókor a hűvös objektivitás hegyi levegőjében él s tul mámoron, harczos lelkesedéssel, úgy állapítja meg: hogy a szárszavú jelentések, a — blaszfémiaának ne vegyék — fukar riportok puritán küldője a század legnagyobb hősei közé tartozik.

* * *

Joffre és Poincaré. Mily elegánsak és finomak. Igazi francziák még most is. Francziák, még pedig olyanok, amilyeneknek a könyv és a hagyomány mondja őket. Más nációbéli ember elveszti a finomságát és gyöngédségét, ha baj éri, ők francziák, s ha sokat is vesztek már, az elegáns gesztusukat megőrizték. Poincaré a marsalli címmel akarja megajándékozni Joffre-t, mire a generalissimus azt feleli, hogy nem fogadhatja el, mert még nem győzött. Igaz lenne ez? Pár héttel ezelőtt azt olvastuk, hogy már Elzász szívében helyezkedtek el a francia csapatok. Hazugság lenne ez, vagy Joffre ur oly szerény, hogy ezt a csekélységet nem tartja győzelemnek? Illik, nagyon illik ez a szerénység Joffre urnak. És a lemondás annál szebb, mert egy pillanatig sem kételkedik benne, hogy soha, de soha többé nem kaphatja meg ezt a rangot, ha most visszautasítja azt. Csak igazi nagy hadvezérek voltak ilyen szerények, és ha csak a szerénységen mulnák, Joffre urnak már régen győzni kellett volna.

SZINHÁZ.

A férjem házasodik. Berczik Árpád új darabot hozott a Vigszínháznak s tulajdonképpen nem is a Vigszínháznak hozta, hanem a jótékony-ságnak. A darabja jövedelmét különféle jótékony célokra ajánlotta fel s, a Vigszínház, mely egyébként is szíves örömmel és buzgalommal játszott volna a kedves és népszerű Berczik Árpád új vigjátékát, így hát közvetítője lett az író jótékony szándékainak. A bemutató közönségének lelkes tapsai bizonyosságát adták, hogy ezek a szándékok bőséges teljesülést hoznak. Ez pedig nemcsak a szándék honorálása, hanem elismerése annak is, hogy Berczik Árpád a leghatásosabb eszközzel, egy kedves, mulatságos és szívesen fogadott vigjátékkal jótékony. Luxuriózus és bőkezű ajándék ez a kedves darab, mely a régebbi és nagyszerű Berczik-darabok méltó utóda. »A férjem házasodik« — mert ez a czime az új darabnak — egy üde és friss házassági komédia, mely két házaspár válási esetéből csinál mulatságos bonyodalmat, míg aztán a konfliktus a legegyszerűbb eszközökkel,

Berczik Árpád.

de vidáman és szimpátikusan megoldódik. A dolgok rendje szerint minden visszatér a rendes mederbe. A Vigszínház előadása teljes eredménnyel használta ki mindazt a sok pompás szituációt és hatásos helyzetet, melyet Berczik Árpád bőségesen adott a hálás szerepekben.

IRODALOM.

Krúdy Gyula új könyve. »A vig ember bus meséi«, ez a huszonkét novella, mely a tizedik Krúdy-kötetben adja legújabb és a régiekkel egyenlő értékű bizonyosságát a kitünő író szépségben gazdag művészetének, ábrándos mesemondó kedvvel megírt régi magyar világok embereit eleveníti meg, elmúlt világokét, amelyeket Krúdy számára az emlék messzesége, a mi számunkra pedig Krúdy elbeszélő művészete szépi-tett meg. E kettős megszépítésben is, ahogy élénk állnak ezek a kedves figurák: a potrohos Bikky Páltól Pattyánszkyig, a nagy chetőig, hol mulatságosan megmosolyogni valóan, hol meg sajnálni való meghatósággal, komoly és igazi élet él mögöttük. Olyan világ ez, amely egészen idegen tőlünk, a dolgai, az emberei egyébként nem valószínűbbek már, mint a régék dolgai, de itt, ezekben az elbeszélésekben, e finom és mosolygós elmondáson át, nemcsak egykori valóságuk fényét és elevenségét kapják vissza, de szimpátikusságuk áthidalja azt az űrt is, mely bennünket e derék magyar kismemesi és polgári világtól és emberektől időben, indulatokban, vágyakban és teljesülésekben elválaszt. Krúdy Gyula legújabb novellagyűjteményéből »A Hét« ma bemutatja a fehér-lábu Gaálné történetét, mint ennek a kötetnek egyik legszebb és legjellemzőbb darabját, amelybe leginkább foglalódtak bele Krúdy népszerű és értékes kvalitásai. A többi anekdotásan formás és friss történet méltó párja ennek és Krúdy minden egyéb írásának. (bl.)

KÖZGAZDASÁG.

Hungária Hadibiztosító Pénztár. A Hungária Általános Biztosító Részvénytársaság az Országos Hadsegélyző Hivatal bizottsági tagjai közreműködésével egy felette czélszerű *altruisztikus alapon* nyugvó jóléti intézményt létesített. Ez a hadibiztosító pénztár módját nyújtja annak, hogy igen csekély befizetés ellenében az elesettek özvegyei és árvái jelentékeny segélyhez jussanak. Az itthonmaradt hitves, szülő, testvér, vagy akár munkaadó (földbirtokos, kereskedő, gyáros, vállalat) beiratja a hadbavonultat a hadibiztosító pénztárba és a háboru befejezte után az összes tagok által teljesített befizetések és ezek kamatjöveldelme felosztatik a háboru következtében életüket vesztett tagok hátramaradottai között. — Egy-egy részjegy ára 5 korona. Jegyezhető azonban egy-egy hadbavonult egyén részére több részjegy is, de legfeljebb 30 részjegy és ily esetben az igényjogosult a felosztásnál a jegyzett részjegyek arányában részesül a felosztandó összegben. *A befizetés egyszervmindenkorra szól az egész háboru tartamára.* Ezenkívül semmi más fizetési kötelezettség nincs. Ha a most folyó háboruban a halálozási arány nem lesz nagyobb, mint a multban lefolyt háborukban, akkor egy-egy 5 koronás részjegyre körülbelül 125 korona segély fog jutni. A hadibiztosító pénztár ügykezelése és vagyona fölött a kuratórium őrökdi, amelynek tagjai: *Kirchner Hermann* cs. kir. altábornagy, az Országos Hadsegélyző Hivatal vezetője, *Simontsits Elemér* képviselőházi alelnök, az Országos Hadsegélyző ügyvezető alelnöke, gróf *Wilczek Fri-gyes*, az Országos Hadsegélyző ügyvezető alelnöke, *Hajós Kálmán* orsz. képviselő, báró *Ghillány Sándor* orsz. képviselő

és *Nebenführer József*, a képviselőházi számvevőségi hivatal főnöke. A Hungária Általános Biztosító Részvénytársaság a nemes czéla való tekintettel a hadibiztosító pénztár ügyeit minden haszon kizárásával végzi és kiterjedt szervezetét is az intézmény szolgálatába bocsátotta.

HETI POSTA.

Omár. Mi is különösnek találjuk, hogy a francziák és angolok még mindig szentek és sérthetetlenek Magyarországon, ellenben az ide menekült galicziai zsidó, akinek végre is több joga lenne a vendégszeretetünkre, mint az angolnak és francziának, az utczákon és az utszéli sajtóban a legdurvább inzultusokat kénytelen elszenvadni. Hogy mi ennek az oka? Az, hogy mi vendégszerető náció vagyunk s a vendéget még mindig többre tartjuk, mint az idevalósiakat. Azután meg vannak bukott drámairók, akik a zsidónak sohasem fogják megbocsátani, hogy a drámájuk megbukott. Mert hiszen méltóztatik tudni: végül mindig a zsidót szokás ütni.

Nagykanizsa. S. Idejét multa. Szívesen látjuk.

Ibolya. Ne türelmetlenkedjék. A hadikölcsön jegyzése most folyik s 23-án zárják le a jegyzéseket. Addigra még berukkolhat a mi gazdag arisztokráciánk is. Hogy azok is részt vesznek-e a jegyzésben, akik pár hónappal ezelőtt az oroszokra és francziákra építették a politikájukat, nem tudjuk.

Szabadka. K. Nem használhatjuk, mert nem vihetjük az esetet a nyilvánosság elé.

Sólyom. Kiadjuk. Hogy mikor, arra nézve nem tehetünk kötelező ígéretet.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Szeplő és májfolt ellen gyors és biztos hatása a Kriegner-féle Akácia-Krém. Évtizedek óta használják a legelőkelőbb hölgyek. Kapható minden gyógyszerárban 2 koronáért.

A Pozsonyi Kereskedelmi és Iparkamarától fenntartott nyilvános, három évfolyamu
NŐI felső kereskedelmi iskola Pozsonyban
Érettségi vizsgálat. — Állásközvetítés. — Internátus. —
Értesítőt kívánatra küld: az igazgatóság.

Még csak néhány napig.

Huzás már 1914. december 9-én.

Ezen XXXI-ik magyar királyi

JOTÉKONYCZÉLU ÁLLAMSORSJÁTÉK

főnyereménye 200.000 kor. készpénzben. Az összes nyeremények összege 475.000 K készpénzben. ■ Egy sorsjegy ára ..... 4 korona.

Sorsjegyek kaphatók a magy. kir. lottójövedéki igazgatóságnál Budapesten (Vámpalota), valamennyi posta-, adó-, vám- és sóhivatalnál, az összes vasuti állomásokon s a legtöbb dohánytözsdeben és váltó-üzletben, Játéktervet kívánatra bárkinek ingyen és bérmentve küld

a magy. kir. Lottójövedéki igazgatóság.

Pannonia-szálloda

Budapest, Rákóczi-ut 7. szám.

A Nemzeti Színház mellett.

Ha fáj a feje

ne tétovázzék, hanem használjon azonnal:

Beretvás-pastillát

mely 10 percz alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Orvosok által ajánlva. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kiszpesten. Kapható minden gyógyszerárban. 3 doboznál ingyen postai szállítás.